

Về miền Tây, “say” nhạc ngũ âm Khmer

Cồng lớn Pét – Kuông – Thôn

VH- Nếu đã từng tham dự lễ hội của người Khmer Nam Bộ, hẳn người ta khó quên được tiếng trống, tiếng nhạc rộn ràng, trầm bổng náo nức lòng người từ dàn nhạc ngũ âm truyền thống của dân tộc Khmer...

Về mặt hình thức, nhạc ngũ âm (Phlang Pun Piét) được thiết kế đẹp và tinh xảo, mỗi nhạc khí được định âm một cách chính xác, đảm bảo các yếu tố hoà âm cho cả dàn. Theo nhà nghiên cứu văn hoá Khmer Nam Bộ Trần Văn Bôn: Ngũ âm là 5 loại chất liệu tạo thành âm thanh của nhạc, thường là đồng, sắt, gỗ, da và hơi, thể hiện bằng 7 đến 9 loại nhạc khí khác nhau...

Trong dàn nhạc ngũ âm, nhạc khí Rô – Niết – ek được xem là loại nhạc khí chủ đạo, có vai trò dẫn dắt. Nhạc khí này gồm có 26 thanh gỗ hoặc tre hình chữ nhật, dài khoảng 20cm, rộng chừng 5cm, được ghép lại với nhau thành một xâu dài. Hai đầu được máng vào một thùng gỗ có hình thức như chiếc thuyền nhỏ, chỉ có một chân đỡ. Trong lễ hội, mặc dù quy tụ được nhiều nhạc cụ khác nhau nhưng âm thanh của nhạc ngũ âm vang lên luôn chiếm một vai trò chủ đạo làm thay đổi hẳn không khí và lôi cuốn mời gọi những đôi nam nữ nắm tay nhau, thể hiện các điệu múa duyên dáng làm say đắm lòng viễn khách.

Dàn nhạc ngũ âm

Theo nghệ nhân Danh Thiên, người có khoảng 60 năm gắn bó với nhạc ngũ âm ở chùa Sóc Bà Mai, ấp 8, xã Vị Thủy (Vị Thủy, Hậu Giang): “Để sử dụng thành thạo các nhạc cụ của dàn nhạc ngũ âm, đòi hỏi người sử dụng phải hiểu được cách thức hoà âm, thật sự yêu nghề và phải có sáng tạo mới có thể thể hiện được một cách chuyên nghiệp”.

Hiện nay, ở một số đội văn nghệ Khmer Nam Bộ các nhạc công chỉ truyền nghề lại cho nhau bằng cách học lóm, chưa được đào tạo một cách chuyên nghiệp, nên không thể hiện được hết sự độc đáo của loại hình nhạc cụ này.

Để góp phần giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc mình, nghệ nhân Danh Thiên đã chỉ dạy cho con cháu và những người trong phum sóc nét độc đáo của dàn nhạc ngũ âm truyền thống. Ước nguyện lớn nhất của ông Thiên là truyền đạt những gì đã biết cho thế hệ trẻ.

Biểu diễn dàn nhạc ngũ âm tại Hội thi liên hoan nhạc ngũ âm tỉnh Sóc Trăng

Nghệ nhân Thạch Suối ở ấp Ba Se, xã Lương Hòa (Châu Thành, Trà Vinh), người cũng đã có trên 30 năm tuổi nghề trong việc gìn giữ và bảo tồn giá trị truyền thống dàn nhạc ngũ âm của người Khmer Nam Bộ cho biết: “Chế tạo nhạc cụ không khó, mà cái khó là chọn được cây tốt, có vậy, âm phát ra mới hay”. Sản phẩm của ông làm ra được đánh giá rất cao, bởi được làm rất cẩn thận, mà âm thanh lại hay.

Tiếng lành đồn xa, nhiều người đã tìm đến mua về sử dụng. Vậy nên, ông làm xong cái nào là hết cái nấy, riết rồi phải đặt trước mới có. Không chỉ có ông say mê nhạc cụ dân tộc Khmer mình, mà các con ông cũng thích và trở thành trợ thủ đắc lực của ông.

Trong đời sống văn hoá tinh thần của người Khmer Nam Bộ, nhạc ngũ âm được coi là tài sản quý, đã ăn sâu vào tiềm thức của họ từ bao đời nay như máu thịt. Vì thế, trong những ngày Tết cổ truyền hay dịp lễ hội của đồng bào Khmer không thể thiếu loại nhạc cụ rất riêng này. Nếu có dịp xuôi miệt vườn sông nước, đừng bỏ lỡ cơ hội thưởng thức thanh âm độc đáo của dàn nhạc ngũ âm truyền thống của người Khmer.

Uyên Phương